

CODEX-TANULMÁNYOK.

III.¹

ÁDÁM ÉS ÉVA LEGENDÁJA.

Az ős kelet költészetének virágos mezején fakadt ez is, mint annyi társa; onnan jutott Európa népeihez, melyek századokon át gyönyörrel olvasták őket és magasabb eredetökben hittek. Hiába tagadta meg őket az egyház és a tudományoknak legtöbb kiváló fölkenntje; az apokrifák útát törtek maguknak mindenféle s termékenyítő elemül szolgáltak az aszkéta életében ép úgy, mint a nyugati költészet országában . . .

A magyar szellem ép oly kevésbé zárkózott el előlük, mint akár a német vagy az itáliai; sőt, mondhatni, az ős apokrifáknak szinte alig akad jelentékenyebb mozzanata, mely középkorunk írott emlékeiből, a codexekből hiányoznék.

Mi, a kik *Voragineitől* elfogadtuk a Jozafát és Bárlám legendáját, a buddhizmusnak e szép termékét, nem húnytunk szemet a *Certaminák*, apokrif evangéliumok és episztolák, *Obdormitiók*, de sőt az *Apocalypsis*ek előtt sem.

Szinte lehetetlen, hogy e részt — egyebek közt — a *Teleki-codex* az olvasó figyelmét elkerülje főképp annak 206—207. lapja, hol »a sцент iras« »követkőzik« »adam at'ancnac teremteferől: es eua ananknak az ő teteméből valo abrazatt'arol: es mikenen čalatattac meg a kegotul: lucipernec efete vtan: ki keuelfegel felfualkoduan: monda: vetetem az en zekőmet ezacra«, stb.

Az Úr megteremtette az első embert, megalkotta belőle Évát, s a kígyó elcsábította őket. Elkövetkezett az Isten átka, a férfira, hogy a föld »macskatöviseket teremjen« neki; az asszonyra, hogy »fájdalommal szüljön«; a kígyóra, hogy »mellén csúszszék-mászszék.« Az első pár kieredt a gyönyörűség paradicsomából és kis hajlékot készített, melyben »óhajtván és sírván nagy szomorúsággal« hét napon át maradnak vala, mígnem megéhezének . . .

A codexben itt egy levélnyi hézag tátong, s az elbeszélés menete megszakad.

¹ I, II. lásd az 1894. évf. 60., 64. l.

A legközelebbi — 213. — lapon már bűnbánatról és vezeklésről van szó. Ádám a Tigris folyó vizébe küldi az asszonyt. »Te azért kelj fel és menj el a Tigrisnek folyó vizébe és végy fel egy követ és állj arra a vízbe mind torkodiglan; és ne származzék a te szádból beszéd; mert méltatlanok vagyunk kérnünk Istent . . . és légy a folyóvízben harmincz napokon, netalántán irgalmaz minekünk a mi Istenünk.«

Ő maga a Jordán vizére ment, hogy ugyanezt cselekedje. Mikor odaért, így szólt a folyóhoz: »Teneköd mondom, egyembe bánkódjál énvelem; és egybe gyűljenek mind a teremtett állatok, melyek tebenned vagynak, és sírjanak énvelem az én bűneimért.« És íme, a Jordán tizennyolcz napig megállott és vizei »egyembe ő vele sírának nagy sírással.«

Nagy haragra gerjedt e miatt a sátán. Azonnal Évához ment, kicsalta a vízből és Ádámhoz vezette.²

Az asszony keserűen látta csalódását. »Uram«, szólt Ádámhoz, »élj te, mert tenéked engedtetett az élet; mert én először, másodszer is elhittetted, megcsalattatám az ördögtől. Mostan elválasztom enmagamat tetőled és az élőknek világosságától, és megyek mind a nap esetiglen, és ott leszek, míglen meghalok.« Így szólt keserves sírással és ment, ment napesetiglen. Ott egy kis hajlékot csinált és benne lakott, míg elkövetkezett szülésének ideje-órája. Akkor elfogta a fájdalom és szomorúság és Ádámhoz vágyódott. Látta a csillagokat, melyek keletről nyugatra mennek, azokat kérte meg, vigyék meg az ő fájdalmának hírét az ő férjéhez. Ádám megértette a csillagokat és monda: »Siralom jöve énhozzám«, — és legottan fölkel, juta napnyugatra és megtalálja Évát, megállott és nagy keserűséggel sírt.

Éva mellett a szülés órájában tizenkét angyal állott. Érdekes, hogy az asszony, megszülvén a fiat, »nem tudván, mi volna ez, melyet szüle, monda Ádámnak: Uram, öld meg ezt, netalántán megöletünk a miatt. — Felele Ádám: Semmiképen ne, mert mi testünk és mi vérünk . . . Az Úrnak angyala kedég megmutatá Évának, miképen emtetné és nevelné a gyermeköt.«

Évek hosszú során keresztül éltek még, hogy csak fiaik 15,000-re szaporodtak.

Ekkor Ádám látja, hogy napjai magvannak számlálva.

A 930 esztendő s aggastyán betegen fekszik. Testében érzi a fájdalmat, melyet a bűn hozott a világra, és zsibbadó tagjaiban a közeledő enyészet bágyasztó erejét. Előtte Éva áll és gyermekei. És ezek így szólnak a haldoklóhoz: »Miért gyűjtöttél minket össze, ó atyánk? És mint vagy? és mért fekszel az ágyban?«

² A codex itt ügyetlen kitéréssel okát adja, honnan származott Lucifernek az ember iránt való ellenséges indulata. Szerinte, midőn az Úr Ádámot a maga képére megteremtette volt, az összes angyalokkal imádatni akarta. Lucifer és társai azonban megtagadták az engedelmességet s ez volt oka bukásuknak. Innen a bukott angyalok haragja az ember iránt, *Teleki-codex* 216—218. l.

»Fiacskáim«, feleli Ádám, »mivel fájdalmakat szenvedek és igen gonoszul vagyok a fájdalomban.«

Erre mindnyájan kérdik: »Micsoda az, atyánk, hogy gonoszul vagy a fájdalomban? és micsoda a fájdalom? — mondjad meg nekünk.«

A beteg elbeszéli az első bűn történetét. Mint haragudott meg az Isten és bocsátott csapásokat »mind a mi nemzetünkre«, a melyek »tetőtől fogvan mind mi lábainknak körmeiglen gyötörnek bennünket.«

Igy szólt, és akkor újra megrohanta a fájdalom. És sírván fölkiáltott: »Ó mely boldogtalan vagyok én, hogy ennyi fájdalomba vettettem!«

Éva látva e kínokat, maga is sírásra fakadt és keserűségre. »Én uram, Isten«, így szólt, »hozd én reám az ő fájdalmait; mert én vétkeztem.« Majd Ádámbhoz fordúlt: »Én uram, add énnekem a te fájdalmaidnak felét, mert az én bűnöm.«

A beteg így felelt: »Kelj föl hamar és menj el a te fiaddal, Szettel a paradicsom kapujára; és hints port fejedre, és borúljatok a földre és sírjatok az Úr előtt, hogy irgalmazzon nekem és bocsásson angyalt a kenetnek fájához, melyből olaj fakad, és adjon abból tinéktek, hogy megkenjetek és eltávozzanak tőlem a fájdalmak, melyeket szenvedek.«

Szet és Éva tehát elmentek a paradicsom kapujára. Vettek a föld porából és behintették vele fejüket és leborulván a földre, nagy könyhullatással könyörögtek az Istennek, hogy Ádámnak irgalmazzon.

Egyszerre megjelent előttök Mihály arkangyal és megszólította őket. »Engem az Isten küldött hozzátok. Azért is mondom neked, ó Szet, Istennek embere, ne könyörögj a balzsam-fának olajáért, hogy atyádat megkenvén vele, megvigasztad. Bizony mondom neked, csak az utolsó napokban vallhatod azt, mikoron az Isten fia eljön a földre és a balzsamfa olajával, a keresztség vizével megkeni a benne hívőket és föltámasztja a halottakat és a te atyádnak testét, és beviszi őket a mennyei paradicsomba. De íme, vedd e három ágacskát a jó- és gonosztudásnak fájáról atyád testének könnyebbülésére és menj el és siess, mivelhogy beteljesedett az ő életének ideje.« Így szólván, távozott az angyal; Szet pedig fogván az ágacskákat, hazatért atyjához.

Ádám csakhamar meghalt. Utolsó szava az volt, temessék őtet naptámadatra, — ezzel bocsátotta ki lelkét. A nap és hold és a csillagok hét napra elhomályosodtak. Mihály arkangyal leszállott az égből és a testet fehér lepelbe tévén, eltemette Hebron völgyébe; Szet pedig vevé a balzsamfa ágait, odatúzta, fejtől, a sírba, hogy hatalmas sudárba szökve majdan az Üdvözítőnek legyen — keresztfájává s az »irgalom olajá«-t permetezze . . .

Sok napokra aztán Éva is érezte végét. Ő is összehivatta még egyszer fiai és leányait. Megjövendölte a világ végét, mely

lészen tűz és víz által, Istennek haragja miatt. Meghagyta nekik, készítsenek két táblát, kőből avagy földből és írják rájuk az ő életüket. Aztán lezárta a szemét örökre.

Eddig, íme, a *Teleki-codex* legendája.

Maga az elbeszélés — részben legalább — eddig nem volt teljesen ismeretlen a közönség előtt. A balsam-fáról való töredéket magunk is többször érintettük; sőt tüzetesebben is foglalkoztunk eredetével és elterjedésével. — Mindemellett, főképp teljesség okából, tán nem lesz fölösleges a már elmondottakat még egyszer szellőztetni s a szakközönségre nézvést hozzáférhetőbbé tenni.

Tényleg Ádám halálát nemcsak a *Teleki-codex* beszéli el; van róla szó, kevés eltéréssel, az *Érsekújváriban*;¹ sőt — más és csattanósabb befejezéssel és az egészet rövidebbre fogva — a *Debreczeni-* és az *Érdy-codexben* is.²

Ez utóbbiak szerint Mihály nem három, hanem csak egy ágacskát ad Szetnek: »Menj el, vidd ímez faágat és temesd el atyádnak fejénél, és mikoron gyümölcsöt teremend, akkoron az te atyád megvigasztal.« (*Érdy-cod.*)

Az ág, folytatják aztán, megfogán és megizmosodik. Salamon királynak is megakad a szeme rajta, kivágyják és el akarják építeni. De hiába, a gerenda hol rövidebb, hol hosszabb kelleténél, s utoljára is átvetik egy patakon bűrtnek. Ez állapotban találja Sába királynője, kiről egyebütt mint nagy bűbájosról van szó; ráismer és megjövendöli, hogy egykor nagy próféta hal meg rajta, ki miatt Zsidóországnak el kell vesznie. Salamon király megjíjed és a föld méhébe rejteti a veszedelmes fát. De íme, tó fakad fölötte, melyet az Isten angyala időnként felkavar, s betegek gyógyúlnak a vizében. Végre — nagycsütörtökön — újra előkerül a fa: a hullámok kivetik és belőle készül a megváltás keresztje.

Az *Érdy-* és *Debreczeni-codex* elbeszélése megvan *Voraginei-nél*,³ s a história tényleg onnan is került mindkét codexbe.

Maga *Voraginei* ismét két forrással élt. Saját szavával jegyzi meg, hogy tárgyáról első renden *Nikodémus evangéliumában* van szó; de az ágak ama variánsát, mely az *Érdy-* és *Debreczeni-codexben* olvasható, »in quadam hystoria grecorum licet apocrypha«, néminemű görög apokrif históriából kerítette.

A mi már most az *Evangélium Nikodemit* illeti, ott, a XIX. fejezetben, valóban olvasható is az idevágó részlet,⁴ mely az *Érsekújvári-codex* szövegének szintén, még pedig közvetlen forrásul szolgált.

Az *Evangélium Nicodemi* nagyon régi alkotás. Szent Jusztin

¹ A 112—113. ll.

² *Debr.*, 149. l. — *Érdy*, 289. l.

³ *Leg. Aur.* De inv. Crucis. L. 64. A.

⁴ *Fabricius*, Cod. Apoc. N, T, pag. 278. c, squ. — V. ö. Kath. Szemle, VIII, k, 74—75, ll.

már a Kr. u. II. században említ egy ily munkát;¹ a IV. században Sz. Epiphanius hivatkozik rá bizonyossággal;² a VI. században tours-i Gergely utal rá.³

Általán el lehet mondani, hogy legrégebb (görög) szövegei legkésőbb a Kr. után való II. században készültek.

Akkor azonban még a mai I—XXVIII. fejezet nem alkotott külön egészet és két munka czímén szerepelt: *Acta v. Gesta Pilati* (a mai I—XVI. ff.) és *Descensus Christi* (a mai XVII—XXVIII. ff.) nevéen emlegették. Csak később, a VIII. században foglalták őket együvé, s akkortáiban vált közkeletűvé a mai elnevezés.

A könyv mindenesetre kapós olvasmánya volt a középkori közönségnek. Átment a nemzeti nyelvekbe, az újkor elején a sajtót is gyakran foglalkoztatta s némely régi költőknek anyagul is szolgált; mint a németeknél *Kowrad v. Heimesfurtnak*, ki 1210 táján utána készítette *Die Urstende* című elbeszélését.

Nálunk — nem lévén itt helye a dolog bővebb tagolásának — legyen elég csak jeleznünk azt a tényt, hogy az *Érsekújvári* codexnek 105—120. lapjain levő »prédikáció«-részlet semmi egyéb, mint az *Evangelium Nikodemi* XIV—XXVI. fejezetének, tehát az egész *Descensus*nak fordítása, illetve (XXIV—XXVI. ff.) átdolgozása, melynek a codexből kijegyzett Szet-monda csupán kiegészítő részét teszi. A »prédikáció«, husvétra lévén szánva, nem veszi számba Krisztus vádolásának s elítélésének mozgalmas képeit; azon kezd, hogy a feltámadás után visszavonás keletkezett a zsidók között. Elmondja a három pap vallomását, kik a papi fejedelmeknek hírül adták, hogy a feltámadt Jézust tizenegy tanítványa körében az Olajfák hegyén látták; elbeszéli arimathiai József fogságát és csodálatos megszabadulását; aztán áttér Simeon két feltámadt fiának tanúvallomására, kik a másvilágon együtt voltak a régi szentatyákkal s látták Jézusnak a poklokra való leszállását

A Szet-legendáknak másik ősforrása — szintén a Kr. u. II. századból — az a *Διήγησις καὶ πολιτεία Ἀδάμ καὶ Εὔας . . . ἀποκαλυφθεῖσα θεοῦ Μωϋσῆ*, melyet először *Tischendorf* közölt.⁴

E görög emlék a paradicsomból való kiűzés után, Kain és Ábel fogantatásával kezd. Majd áttér Ábel halálára, Ádám többi gyermekeire s betegségére, a Szet-legendára, melyet a már említett »ágacs-kák« mellőzésével úgy mond el, mint a Teleki-codexben találjuk; elbeszéli Ádám halálát és temetését, s aztán Éva kimúlásával végződik.

Tagadhatatlanul, a *Descensus* és az *Apocalypsis* elbeszélése

¹ Apolog. I. p. 76.

² V. ö. Fabricius, i. m. pag. 219—220.

³ Hist. Francorum, lib. I. cap. 21.

⁴ Apocalypses Apocryphae, etc. Lipsiae, 1865, pag. 1—23; »Apocalypsis

közt nagy a rokonság, s épen nem valószínűtlen, hogy a *Descensus* szerzője, mint annak idején már *Tischendorf* is megkoczkáztatta,¹ épen az *Apocalypsísra* eszmélt.

Legyen a dolog bármikép, elég az hozzá, a monda jó korai eredetű és utóbb a közönség is kedvelte.

Tischendorf már a XI—XIV. századból egyszerre négy codexet hasonlított össze, s a középkori költők műveiben is lehet nyomát találni.

Hogy a németeknél eléggé ismerték, többek közt a XV. században bizonyosság reá a *Rynke de Vos* szerzője, mint a *Goethe*-féle átdolgozásnak X. éneke mutatja. A francziáknál *Colard Mansion* fordította le valami deák szövegből (*Histoire de la pénitence d'Adam*). Nálunk *Voraginei* és tán *Discipulus* nyomán² Pelbárthból is ösmerhette a latinul olvasó közönség, míg végre a XVI. század másod és harmad tizedében magyar nyelven szólalt meg, s pedig egyszerre négy helyen is: két ferenczrendi (*Debreczeni* és *Teleki*), egy karthauziánus (*Érdy*) és egy dominikánus (*Érsekújvári*) codexben.

Legérdekesebbnek mindenesetre a *Teleki*-codex közlése mutatkozik. Ezt már az is különös figyelemre teszi méltóvá, hogy hozzá fogható kerek és terjedelmes Ádám-Éva-legendát hiába keresünk codexeinkben.

Jellegét különben már czíme is eléggé elárulja. Látni való, hogy a derék névtelen klarissza (*Volf*), ki leírását végezte, »fcent iras«-nak hitte.³ Így kapta, így adta olvasóinak is, Maros-Vásárhelyt, Úr születetinek utána, 1525. esztendőben.

Azt hisszük, fölösleges volna itt az Ádám- és Éváról való apokrif iratokat ismertetnünk. *Fabricius*, *Thilo*, *Tischendorf*, *Kaulen* és mások elég bő sorozatukat nyújtották vagy állították össze. Legyen elég egyedül amaz, 1458-iki német szövegre mutatnunk rá, melylyel *Fridr. Mayer*⁴ és utána *Fabricius*⁵ már a múlt század elején bőven foglalkoztak.

Ez a szöveg oly czélzattal indult pályájára, ép oly jelleget bitorolt, mint a *Teleki*-codexé. Írója, mielőtt Mózes elbeszélésére tért, egyebek közt Ádám és Éva legendáját is előadta pótlásul, mint az autentikus írótól szántsándékkal mellőzött, vagy kifelejtett dolgot; s részleteiben is gyökeresen egyezik a magyar szöveggel, noha másrészt jóval hosszabb nála.

Főntebb jegyzetben utaltunk a *Teleki*-codex 216—218. lapján ügyetlenül beszótt részletre: — s íme a megfelelő rész a németben a legenda előtt, egészen a maga helyén áll.

¹ I. m. pag. XI.

² Sermones de Stis, s. XXI.

³ *Teleki*-codex, 206 l.

⁴ Hist. Versionis Bibliorum Lutheri. Hamburgi, 1701. pag. 164., 174. c. squ.

⁵ Codex Pseudepigraphus Vet. Testamenti. Hamburgi et Lipsiae, 1713.

Mindebből még épen nem következik, hogy Ádám és Éva legendáját a németektől nyertük; nagyobb eredmény híján azonban bátran megelegedhetik a kutatás azzal is, hogy immár újra egy érdekes nyelvemlékünknek megfelelő régibb szöveg ismeretével gazdagodtunk.

Közvetlenebb tájékozásul íme egy rövid mutatvány a legenda végéről:

Nach Adams Todt über sechs
Tag GOTT über Evam auch gepot
dass sie ward siech. Ewa west in
ierm Gedanekch das sy sterben solt
davon gepot sy ierm Chinder dass
sy für sy châmen und vernâmen
ier Red | das geschah. Do sy cha-
men do er sew Eva und sprach:
Ich verchünd ew dass ewer Vater
und ich haben ubervarn vor mani-
gen iare GOTTes Gebot. Darumb
sprach Sann Michael zu uns paide
also: Durch ewer Ungehorsam dass
ir zebracht GOTTes Gepot | will GOTT
zway Gericht fügen. Das erst mit
Wasser | das ander mit Fewr. Also
wil er sein Urtail geben über alles
das | das auf Erd mag leben. Davon
hört meine Chind | seind uns von
GOTT bescheiden sind zway Gericht |
So schült ie laisten mein Gebot |
schült machen von zweierlay Sache
zwo Taweln.

foc napocnac vtanna ke: meg
efmeruen eua az ő halalat: egbe
gvtte mend az ő fiayt leanyt es
monda őnekic; hallatoc en edes
zerető fiaym leanym myth mondoc
tvnektőc; minekutanna en es a tv
at'atoc meg törők iftennec parančo-
latt'at: tahat monda mvnekőnc ()
Mihal archangal: atv töruentőref-
tőkerthozza vr tvreatoc Iteletnec
haragyat: előzer viznec myatta:
mafodzer tvznec myatta: azért eket
iteletőckel iteli vr emberi nemzetőt:
hallatoc azért engőmet en edes
fiaym: čenallatoc tvmagatoknac kő
tablakat: es auag földből: es iriatoc
meg amv életőnket, stb.

IV.

A MÁRIA-SIRALMAKHOZ.

»Pomerius« cz. dolgozatom 158—160. lapján a *Migne*-féle Patrologiából annak idején közöltem ama, XIII. századbéli hártya-codex szövegének egy részét, mely — közvetlen vagy közvetve — a Pelbártnál levő Mária-siralmak több helyéhez forrásul szolgálhatott. Azóta a dolgok rendje úgy hozta magával, hogy immár egy másik, ugyancsak XIII. századbéli szövegre is rámutathatunk, mint a mely a Pelbártnál »Virginis S. matris querulationes« cím-mel olvasható siralomnak¹ volt valószínűleg gyökere.

Jacobus de Voragine, egyéb munkák közt, tudvalevőleg a maga idejében, sőt még utóbb is nagy becsületben tartott prédiká-

¹ V. ö. Pomerius, 156. I. II. sz.

ziós gyűjteményt is szerzett, mely még a XVIII. században is derék kiadást ért. E kiadás czíme: »*Sermones Aurei in omnes totius anni Dominicas, Quadragesimam et praecipua SS. Festa . . . ac in laudes Deiparae Virginis. A vetustate et innumeris prope mendis repurgati per R. P. F. Rudolphum Clutium. Augustae Vindelicorum et Cracoviae, a. 1709.*«

Mellőzve egyebeket, itt a pars quadragesimalis végén, a 211. lapon kezdődő »Sermo de Planctu B. M. Virginis« című beszéd elejére óhajtom az érdeklődők figyelmét ráirányozni, mint a mely, ha nem takarja is Pelbárt szövegét szó szerint, mégis alapjában szembeszökőleg hasonlít hozzá.

»Consuetudo (!) Ecclesiae« így hangzik a hely, »cum de passione Filii eius (sc. Mariae) Jesu est sermo, praedicanti dicere videtur illud, quod Elisaeus Propheta ait Giezi discipulo suo de Sunamite mortem unigeniti sui deplorante, scilicet, *dimitte eam, anima enim eius in amaritudine est. IV. Reg. 4* Quasi diceret, non salutes. Nam cythara illa Angelicae salutationis in luctum versa apparet. Nam quomodo ei *Ave* dices, ab *a* quod est sine, et *ve* derivatum, quae doloribus plena est . . . Dicere potest cum illa Noëmi, quae de felicitate ad infortunium devenerat Ruth, non gratia plena, sed vacua iudicor hodie. *Flecto enim genua mea ad patrem* Domini mei Jesu, ut misereatur filii communis; et me non audit. *Deprecor ipsum filium*, ut suis verbis mellifluis me consoletur, mihi non loquitur, nisi illud: *Ecce filius tuus*. Quod verbum ut gladius pertransit animam meam, cum pro magistro et pro filio mihi datur discipulus. Judaeis supplico, ut amodo filio meo compatiantur; et ipsi contumelias et subsannationes adiungunt. Mortem invoco, ut post filium non superstes remaneam, et fugit a me. *Juxta crucem sita ad ipsam clamo*, flecte ramos arbor alta, tensa laxa viscera, ut deosculer filium meum: et rigida et immobilis perseverat. — *Dominus tecum*: utique in me usque Dominus filius fuit mecum, me confortans, me reficiens: et ego secum ipsum sequens, verba eius dulciora super mel et favum audiens, miracula eius videns . . . ; nunc autem me reliquit animam corpore egredientem patri recommendans. *Benedictam me in mulieribus Angelus dixit, quae nunc infeliciores cunctis mulieribus invenior: nam quae mater unquam fuit*, quae in praesentia filii constitutus, angustiis, et afflictionibus circumdari non valuerit, vel in aliquo refrigerium praestare . . . *Estne benedictus fructus ventris mei Jesus, cui omnes maledicunt Judaei et Gentiles?* . . . vermis, et non homo, opprobrium hominum, et abiectio plebis est effectus, quia secundum legem, *maledictus omnis, qui pendet in ligno*, id est infamis.«

Vajjon Pelbárt maga tökéletesbíté e — meg kell vallani — nagyon is kúszált szerkezetet? vagy már másutt átdolgozva találta? — bajos vitatni. A codexek korában épen nem ritkaság, hogy egy-egy írott hely szinte *átvedlik* a szerzők sorainak kezén,

mint a nép ajakán a dal, míg bizonyos tökéletességben vagy alakban megjelenik előttünk.

Hogy csak egy példát idézzünk, Voraginei egy helyütt (*De Tempore, Dom. I. Adventus, sermo II.*) a következő sorokat mutatja: »Omnia enim, quae (Jesus) habuit, nobis dedit, scilicet regnum suum in possessionem. *Possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.* Corpus suum in refectioem: *Caro mea vere est cibus.* Sangvinem suum in ablutionem peccatorum: *Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* Animam suam in redemptionem. *Animam meam pono pro ovibus meis.* Et divinitatem suam in fruitionem. *Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti, Jesum Christum.*«

Mintegy harmadfél századdal utóbb Herolt Jánosnál (*Sermoes Discipuli de Tempore, in die Parasceves, sermo 49. X.*) immár a következőket olvassuk: »Christus, quamvis in vita sua largus fuit et multa beneficia dedit, tamen in morte quodammodo prodigus fuit, quia nil sibi retinuit. Scilicet omnia dedit etiam usque ad vestes. Nam Petro dedit ecclesiam, quando eum in vicarium suum instituit, et regimen ecclesiae sibi commisit. Johanni evangelistae dedit matrem suam, quando dixit in cruce: Ecce mater tua. Latroni paradysum, cum dixit: Hodie mecum eris in paradiso. Patri celesti dedit animam suam dicens: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Nicodemo et Joseph ab arimathia corpus suum ad sepeliendum. Nobis sangvinem suum et omnia merita sua dedit. Et crucifixoribus dedit vestimenta.«

Pelbártnál szintén megszólal a gondolat (Serm. de Sanctis, De exalt. s. Crucis, s. II. E.); de ismét változtatott köntösben: »O quam liberalis fuit Christus in cruce, ut sibi nil retinuerit. Nam Petro dedit ecclesiam. Joanni matrem. Patri animam. Latroni paradysum. Crucifixoribus vestimenta. Judae temporalia. Joseph et Nicodemo corpus ad sepeliendum. Nobis omnibus corpus et sanguinem ac animam in pretium redemptionis. Et ad haec deitatem in cibum in eucharistia.«

Az analogia ugyan keveset nyom a latban; de a Pelbárt jellemét ismerve, alig lehet kétség, hogy a szóban forgó szöveg dolgában közte és Voraginei közt egyéb közvetítő is létezett. — Meg fogjuk-e valaha ezt is találni? — oly kérdés, melyre nem adhatunk feleletet.

DR. HORVÁTH CYRILL.

